

redelijk lezen en schrijven en in die contacten werd er door de Japanners op gewezen dat alleen hún land voor de bevrijding van Azië streed. Zulk een betoog maakte indruk.

In november '42 ging de *Nefis* aan de groep aandacht besteden: Salm en Spoor bezochten Cowra en kwamen er tot de conclusie dat het zinvoller was, de Indonesische zeelieden in Australische militaire werkkampen onder te brengen dan hen in Cowra te laten zitten. Van Eechoud, uit de binnenlanden van Nederlands-Nieuw-Guinea opgehaald, werd met het toezicht op die groepen Indonesiërs belast. De werkkampen, tentcomplexen, bevonden zich in dat deel van Centraal-Australië waar wegens het ontbreken van een spoorlijn goederen op vrachtauto's moesten worden overgeladen – het kon er 's nachts bitter koud zijn. De bij de arbeid ingeschakelde Australiërs verdienden per dag 6 *shilling* (ruim f 2,40) en eenzelfde loon was van Nederlandse kant aan de Indonesiërs beloofd maar toen dezen, die toch al in een onwillige stemming verkeerden, in de kampen aankwamen, constateerden zij bij de eerste uitbetaling dat zij maar 1½ *shilling* per dag kregen. Zij weigerden aan het werk te gaan (in een van die kampen was bij aankomst alle werk geweigerd). Van der Plas greep in en verzocht de Australiërs 3 *shilling* per dag te betalen, waaraan de Commissie dan 3 *shilling* zou toevoegen. Het duurde twee weken voordat die nieuwe regeling in de werkkampen bekend werd gemaakt. Nadien bleven sommigen elke betaling weigeren, zeggend (aldus van der Plas) dat men hen wel tot 'slaaf' kon maken, 'maar zij (zouden) dit nooit door het aannemen van geld erkennen.'¹

Het was in de eerste helft van april '43 dat van der Plas de drie werkkampen bezocht – een rit van meer dan duizend kilometer. 'Die mensen bijeenziende, heb ik', rapporteerde hij aan van Mook,

'enerzijds mij diep geschaamd over onze onmacht toen zij in geestelijke nood zaten, anderzijds ben ik ontsteld over de vijandschap tegen het Nederlandse gezag die hier is geschapen. Ik hoop enkelen wel bekeerd te hebben en ben van plan (na de KPM een kans gegeven te hebben, naar de vloot terug te halen wie daarvoor na al mijn besprekingen te vinden zijn) te zien of ik deze lieden niet in groter vrijheid in onze dienst tewerk kan stellen.'

Zou dat lukken? Het verdere perspectief leek hem in elk geval onzeker:

'Uit deze kampen hoort men van verschillende kanten (èn van enige lieden, ons

¹ Brief, 18 april 1943, van van der Plas aan van Mook.